

Aan: Vaste commissie VenJ
Ter attentie van de heer D. Nava
Mail: cie.vj@tweedekamer.nl

Nederlandse Vereniging van
Mediators in Strafzaken (VMSZ)
Newtonlaan 51
3584 BP UTRECHT

T. 085 - 90 22 865
E. info@vmsz.nl
W. www.vmsz.nl

Utrecht, 24 oktober 2016

Beste leden van de Vaste commissie Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer

In deze turbulente tijd verdienen onderwerpen als veiligheid, participatie en maatschappelijke cohesie alle aandacht. Op het snijvlak van deze belangrijke onderwerpen werken de mediators in strafzaken aan conflictoplossing en preventie. Zij doen hun werk in de luwte. Dat maakt dat mediation in strafzaken niet zo bekend is bij het grote publiek, ambtenaren en wellicht ook bij u. Door die onbekendheid dreigt heel nuttig werk te worden wegbezuinigd. Per 1 november aanstaande worden namelijk de succesvolle pilots van de rechterlijke macht (zittende magistratuur samen met het openbaar ministerie) en die van politie en parket Midden Nederland beëindigd omdat er geen geld beschikbaar zou zijn voor een landelijke uitrol.

Wat doet de mediator in strafzaken

Na de invoering begin 2012 van artikel 51 h Wetboek van Strafvordering moet bemiddeling bevorderd in strafzaken worden bevorderd en dient de rechter met de uitkomst daarvan rekening te houden bij het opleggen van een straf of maatregel. Sinds begin 2014 zijn in 6 arrondissementen door de rechterlijke macht de zogeheten OM/ZM pilots opgezet en door de politie Midden Nederland de zogenaamde politiepilot. Zowel door officieren van justitie als rechters en politieteamchefs (in overleg met OM) werd in lopende strafzaken verwezen naar mediation. De uitkomst daarvan weegt mee in de beslissing van de officier van justitie en in de strafafdoening door de rechter. Mediation in strafzaken levert zowel resultaten op bij (al is het ogenschijnlijk) eenvoudige strafzaken als complexe. Enkele voorbeelden uit de praktijk:

Casus: van 2 minuten YouTube naar een ontregelde wijk
Mediation reguleert spanningen en voorkomt verdere strafprocedures

Een voorbeeld zijn de vechtpartijen van jongeren die met een filmpje van soms nog geen twee minuten op YouTube belanden en zorgen voor grote maatschappelijke onrust en ontregeling in de directe omgeving van de betrokkenen, inclusief de scholen waar ze opzitten. Hiervan zijn diverse succesvolle voorbeelden te noemen; ik verwijs naar 'De harde landing van een mediation in een strafzaak' in Tijdschrift Conflictmanagement 2016, nr. 2, p. 5-9)

Casus: Zeden/ eerwraak

Mediation de-escaleert en faciliteert verbinding en herstel

Een voorbeeld van een complexe zaak betreft de zedenzaak waarbij het ging om misbruik binnen een Nederlands-Turks familieverband wat leidde tot een aaneenschakeling van 'eer-gedreven' reacties, verbroken relaties en dreiging met geweld. Ook hier is door mediators succesvol bemiddeld, is de escalatie gestopt en zijn duurzame resultaten geboekt met betrekking tot herstel van de schade door de betrokkenen zelf en herstel van geschonden familiebanden (Zie Mediation Nederland 2016/10).

Casus: Inbraak bij de burens

Mediation geslaagd. Rechter houdt rekening met de uitkomst in het vonnis

Een minderjarige verdachte heeft samen met een andere jongen ingebroken in het huis van zijn burens tijdens hun vakantie. Hij maakt gebruik van de sleutel die de burens aan zijn ouders in bewaring gaven. De jongens maken een flink aantal goederen buit en verkopen deze. De burens zijn zeer geschokt dat hun buurjongen bij deze diefstal is betrokken. De gedupeerde burens geven bij Slachtofferhulp aan in gesprek te willen met de buurjongen om hem te zo laten weten wat dit feit met hen heeft gedaan. De verdachte heeft bekend en toont zich bereid om mee te werken.

Er vinden eerst afzonderlijke gesprekken plaats tussen verdachte, de slachtoffers en de mediator en daarna volgt een gezamenlijk gesprek tussen de slachtoffers, de verdachte buurjongen en zijn moeder onder leiding van de mediator. De slachtoffers vertellen de buurjongen welke impact de inbraak en het verlies van hun spullen op hen heeft, hoe hij hun vertrouwen heeft beschaamd en dat zij zich zelfs zo ongemakkelijk voelen in hun woning dat zij hebben besloten te verhuizen. De verdachte krijgt gelegenheid van zijn kant spijt te betuigen en biedt aan de schade te vergoeden. De afspraken over de schadevergoeding komen in een vaststellingsovereenkomst. In deze overeenkomst verzoeken de slachtoffers de rechter om het schadebedrag te matigen tot de helft van de schade omdat zij andere helft op de medepleger willen verhalen. Alle deelnemers zijn tevreden over het resultaat, voor de burens is de zaak hiermee wat betreft deze verdachte afgedaan en hoeft de buurjongen geen straf meer als hij zijn betalingsafpraak maar nakomt. Maar strafeis en oplegging van straf blijft ook bij een geslaagde mediation een zaak van het OM en de rechter.

In deze zaak gaat de terechtzitting als volgt: De officier van justitie eist, gelet op de overeenkomst, een lagere werkstraf dan zij anders had gedaan (100 uur, in plaats van 120 uur, waarvan 40 voorwaardelijk). De raadvrouw vraagt verdachte schuldig te verklaren zonder oplegging van straf. De kinderrechter legt uiteindelijk een lagere werkstraf op dan geëist (100 uur waarvan 60 voorwaardelijk met proeftijd van twee jaar).

Casus: Huislijk geweld en omgang minderjarig kind

Mediation de- escaleert / OvJ neemt vaststellingsovereenkomst over: voorw. sepot

De mediator in strafzaken krijgt een verwijzing door van de politie nadat de vader een dag in de cel heeft gezeten op verdenking van bedreiging en huislijk geweld. De inzet was de omgang van de vader met het kind. Vader dreigde het kind te ontvoeren. Door de

bemiddeling is een haalbare omgang tot stand gekomen en is de zaak met voorwaardelijk sepot afgedaan.

Casus: Poging doodslag / zware mishandeling

Mediation voorkomt escalatie / voorwaardelijk sepot dankzij vaststellingsovereenkomst

Door een minderjarig slachtoffer wordt aangifte gedaan van poging doodslag. De aanleiding van deze gebeurtenis was dat een volwassen man (hierna ‘verdachte’) voor de zoveelste keer zijn dochter betrapte op persoonlijk contact met jongeren, hangjongeren in de ogen van verdachte. Volgens het slachtoffer heeft de verdachte met zijn auto op hem willen inrijden. Het slachtoffer kon ternauwernood op tijd wegspringen maar niet zonder dat zijn bovenbeen werd geraakt. Hij heeft geen fysiek letsel aan de gebeurtenis overgehouden, wel raakte het scherm van zijn smartphone beschadigd. De mediation bestond uit één individueel gesprek met iedere partij en één gezamenlijk gesprek. Tijdens het gezamenlijke gesprek heeft de verdachte benadrukt dat de betreffende gebeurtenis geen persoonlijke aanval was. In een ogenblikkelijke gemoedsopwelling had de verdachte inderdaad zijn auto gebruikt, echter alleen om het slachtoffer flinke schrik aan te jagen. De pogingen om het contact tussen het slachtoffer en zijn dochter te frustreren waren voornamelijk bedoeld om de familie-eer te beschermen. Beide partijen zijn van Marokkaanse herkomst. Mede om deze reden vond de verdachte dat het slachtoffer bewuster had mogen zijn in zijn aandeel van het conflict. Het slachtoffer vond op zijn beurt de dochter van verdachte telkens zelf het initiatief zou hebben genomen om hem op straat te benaderen. Slachtoffer voelde er niets voor om, iedere keer als verdachte’s dochter hem op straat aansprak, van “zijn plek” te moeten weglopen. Het slachtoffer gaf tijdens de mediation aan dat hij enigszins begrip heeft voor het gedrag van verdachte maar tegelijk keurde hij ditzelfde gedrag ten strengste af. De mediation heeft opgeleverd dat verdachte en slachtoffer afspraken hebben gemaakt rondom omgangsvormen en rondom een schadevergoeding voor de kapotte smartphone van het slachtoffer. Het slachtoffer vond dat een eventuele strafvervolging meer kapot zou maken dan dat het zou herstellen. Aan het einde van de mediation gaven ze elkaar niet alleen een hand. Opvallend genoeg bood de verdachte een lift naar huis aan de verdachte, nota bene met dezelfde auto waar de verdachte in reed op de dag van het strafbare feit.

Casus: Burenruzie

Partijen nemen verantwoordelijkheid voor gevolgen buiten strafrecht om

Twee burenen raken verstrikt in een burenruzie, die zij ieder op hun eigen manier laten escaleren buiten de “burensfeer” door instanties en *social media* er in te betrekken. Dat is voor iedere buur op een verschillende manier erg bedreigend voor de levenssfeer. Er vallen klappen, er wordt aangifte gedaan. In de mediation kunnen partijen aan elkaar duidelijk maken welke gevolgen de escalatie voor ieder heeft gehad, zij slagen er in de onderlinge communicatie vlot te trekken en spreken af hoe zij de gevolgen voor elkaar samen zo goed mogelijk ongedaan zullen maken.

De bemiddelingen door mediators in strafzaken worden door zowel de dader als het slachtoffer en hun achterban als zeer waardevol geëvalueerd. Beiden partijen zijn geholpen bij het herstellen van de eigen schade en pijn. Dit bespoedigende herstel is van grote emotionele en maatschappelijke waarde. Ter ondersteuning enkele quotes:

- ✓ Aangever én verdachte: *“Mooie manier om te werken aan de toekomst.”*
- ✓ Verdachte: *“(Ik ben) zeer verheugd dat deze mogelijkheid bestaat om de emotie bespreekbaar te maken.”*
- ✓ Aangever: *“Ik wilde de zaak oplossen en excuses krijgen, dat is allemaal heel goed verlopen.”*
- ✓ Slachtoffer van verkeersongeval: *de verdachte is geen boeman meer in mijn hoofd, maar ook gewoon een jongen van 20.*

Zie voor meer praktijkvoorbeelden: www.immediate.nu

Effectiviteit van mediation in strafzaken

Het specialisme mediation in strafzaken is zelf ook onderwerp van onderzoek. Uit de wetenschappelijke studie blijkt dat 78 % van de bemiddelingen slaagt. Het rapport vermeldt dat ‘De betrokkenen zijn positief over de uitkomsten van mediation. Ze stellen vast dat de deelnemers doorgaans opgelucht en tevreden de mediations verlaten en dat men in de meeste gevallen tot een overeenkomst komt waarin beide partijen zich kunnen vinden. Een belangrijk voordeel van de mediation is dat afspraken gemaakt kunnen worden over zaken die niet in het strafrecht geregeld zullen worden, maar die wel een belangrijke aanleiding voor het huidige conflict en conflicten in de toekomst kunnen zijn (p.79 van het Intervict rapport, 2015).’

Verwijzing door OM en RM

De voormelde pilot van de rechterlijke macht voor verwijzing naar mediation in strafzaken is gestart in januari 2014. Tot 30 juni 2016 zijn er 1912 strafzaken bij de mediationbureaus in de zes OM/ZM pilot-arrondissementen (Amsterdam, Noord-Holland, Den Haag, Rotterdam, West-Brabant/ Zeeland en Oost-Brabant) aangemeld voor mediation door verwijzers officieren en rechters. Deze zaken zijn door de mediationbureaus verdeeld onder Slachtoffer in Beeld (SIB) en de rechtbankmediators.

Van de 1105 zaken die door de mediationbureaus zijn opgepakt, zijn behandeld, zijn er 644 daadwerkelijk naar de rechtbankmediators gegaan. De overige zaken zijn of niet gestart omdat verdachten of slachtoffers bij het mediationbureau aangaven niet mee te willen werken, of omdat dat nog werd onderzocht.

Van de 644 zaken die naar de rechtbankmediators gingen, is maar liefst 78,66 % geslaagd. Van de 78,66 % is 5,5 % geslaagd zonder overeenkomst en de overige 73,16 % geslaagd mét een vaststellingsovereenkomst. De overige 21,34% liep nog of leidde niet tot bemiddeling. Deze cijfers betreffen het werk van onze MfN-mediators in strafzaken. Van de mediations door SIB zijn geen cijfers bekend.

Steeds vaker wordt verwezen in zwaardere zaken, bijvoorbeeld verkeersongevallen maar ook zware vormen van relationeel of uitgaansgeweld. De rechter houdt bij de straftoemeting rekening met de uitkomst van de mediation.

Kapitaalvernietiging

Het afgelopen decennium is veel geïnvesteerd aan professionalisering van mediation in strafzaken. De interventie geniet inmiddels bekendheid bij verwijzers (rechters, officieren van justitie, politie en andere maatschappelijke organisaties). Ook zij hebben veel geïnvesteerd om binnen het apparaat het pad naar mediation naast strafrecht te banen. En zij ondervinden de positieve effecten ervan bij slachtoffers en daders en hun achterban. Daarnaast professionaliseert de mediator in strafzaken zich geheel in lijn met het conceptwetsvoorstel Wet bevordering mediation (het oorspronkelijke initiatief westvoorstel van toen nog kamerlid Van der Steur) en de Initiatiefnota over herstelbemiddeling van uw commissielid Recourt. Kortom, het beëindigen van de pilot-subsidie zou grote kapitaalvernietiging inhouden en het herstelrecht in Nederland weer terugbrengen naar de vorige eeuw. Niet alleen vanuit internationaal perspectief is dat iets om je voor te schamen.

“Mediation in strafzaken maakt de dialoog mogelijk tussen slachtoffer en dader. Het is van een andere orde dan het spreekrecht van het slachtoffer ter zitting; dat betreft veelal een monoloog..”

Relevantie en kostenbesparing

Wij roepen u daarom op het herstelrecht een kans te geven omdat het een besparend interventie is in veel opzichten; ontlasting van politie, openbaar ministerie en rechterlijke macht en hulpverlenende instanties. Maar vooral ook vanwege de reparerende werking tussen dader-slachtoffersystemen. Het blijkt van groot maatschappelijk nut, juist ook vanwege de preventieve werking. Mediation in strafzaken maakt naar mij mening het doorbreken van patronen mogelijk.

Continueren Mediation in Strafzaken bij de rechterlijke macht (OM en ZM)

Wij verzoeken u met klem om Mediation in strafzaken van structurele financiering te voorzien door deze een plaats te geven in de begroting van VenJ. Hiermee is naar het zich laat aanzien een op zich bescheiden bedrag van 1,5 miljoen gemoed. Daarmee kan de opgebouwde en succesvolle verwijzingspraktijk in stand blijven en uitgebreid worden naar de 5 overige arrondissementen.

Tevens vragen wij om een overbruggingsbudget om de inmiddels lopende mediations te kunnen afronden en pilot niet in het zicht van de haven te laten stranden.

Pilot mediation in strafzaken van de politie Utrecht

Voorts verdient ook de aanpak van de politie Utrecht navolging. In de keten (woningbouw, welzijnswerk, politie, OM/RM) wordt de voorgenomen beëindiging van de pilot zeer betreurd. Dat is niet zonder reden! Deze pilot is evenzeer onderdeel van de landelijke pilots

‘Herstelbemiddeling’ van het Ministerie van Ven J en is geëvalueerd door onderzoekers van Intervict (Universiteit Tilburg). De Utrechtse pilot, volgens deze evaluatie succesvol, was daarmee tot nu toe meteen ook de enige succesvolle pilot van verwijzing naar mediation in de politiefase.

Het Utrechts Mediatie model is ontwikkeld om op een logische manier om te gaan met veel voorkomende hedendaagse en strafbare conflicten in wijken. De politie fungeert hierbij niet alleen ‘doorgeefluik’ van processen-verbaal aan het OM. In de afdoeningsresultaten is zichtbaar dat daar bovenop contacten zijn gelegd met professionals in de wijken in het kader van de oplossingen en afdoeningen in deze mediations.

Dit biedt een meerwaarde bij het voorkomen van terugval of verdere escalatie als de zaken eenmaal zijn geseponeerd of afgedaan. Een tweede opbrengst van de Utrechtse pilot ligt in de verwijzing van zogenaamde XL- en L-mediations. Dit zijn complexe strafzaken waar veel mensen bij betrokken zijn of blijken te zijn. Dat kan zijn door vertakkingen op wijkniveau, of vanwege complexe familieverbanden of vanwege relaties met andere dan strafrechtelijke procedures. Achter een eenvoudige mishandeling kan zo een wijdvertakt probleem schuilgaan.

In de Utrechtse aanpak wordt hier niet van weggekeken, maar juist op ingehaakt, waarbij de Vreedzame Wijkstructuur als vangnet en opvang fungeert om een zachte landing van conflicten te garanderen. Dit is belangrijk voor het bereiken van daadwerkelijke en duurzame oplossingen die tot stand komen met en door de *participatie* van betrokkenen zelf. Een voorbeeld hiervan is de succesvolle mediation tussen de aangehouden verdachten en hun familieleden enerzijds en anderzijds de man die, kort na de aanslagen in Parijs, in de wijk Lombok de voorpagina van NRC met een cartoon van Charlie Hebdo op zijn raam had gehangen en daar tot twee keer toe een steen doorheen kreeg. Door de mediators die in co-mediation in het kader van onze pilot werden ingeschakeld werden resultaten behaald die tot op de dag van vandaag stand houden.

Met deze brief willen wij uw commissie aanmoedigen om de minister dringend te verzoeken de succesvolle opbrengsten van pilots *die met steun van diezelfde minister* zijn uitgevoerd juist te benutten in het kader van de landelijke uitrol. Dat is in overeenstemming met het concept-beleidskader herstelbemiddeling, met de brief van de Minister aan de Tweede Kamer van 14 september 2015 (29528 nr. 10) en met de teneur tijdens de expertmeeting die op 18 mei 2016 op het ministerie van VenJ werd georganiseerd op ambtelijk niveau met vertegenwoordigers uit het veld.

Handhaving financiering

U heeft als volksvertegenwoordiger de verantwoordelijkheid op lange termijn bij te dragen aan veiligheid en een vreedzame samenleving in Nederland. De inzet van mediation in strafzaken draagt bij aan een vitale en zelfredzame samenleving. Een conflictvaardiger en socialer Nederland doordat naast het strafrecht ook herstelrecht in de vorm van mediation in strafzaken blijvend wordt aangeboden. Bezuinigen op initiatieven in herstelrecht en met name mediation in strafzaken is daarom onverantwoord. Wij verzoeken u aan te dringen op structurele financiering, zodat de doorontwikkeling van mediation in strafzaken wordt veilig gesteld.

Voor verdere informatie verwijzen wij graag naar de bijlagen.

Met vriendelijke groet,

Nederlandse Vereniging van Mediators in Strafzaken VMSZ

Makiri Mual, voorzitter

Bronnen:

De rol van herstelbemiddeling in het strafrecht. Eindrapportage Onderzoek pilots Herstelbemiddeling
Auteur: I. Cleven, MSc Dr. K.M.E. Lens, Prof. dr. A. Pemberton. Uitgave: International Victimology
Institute Tilburg (INTERVICT), © WODC (2015)

Het Utrechts Mediatie model - 2 Conflicten op wijkniveau: hanteren en doorverwijzen. Projectverslag
Uitvoering van de Pilot (doorverwijzing naar) herstelbemiddeling in de politiefase in De Vreedzame
Stad Utrecht. Auteurs: Jent Bijlsma, Janny Dierx en Caroline Verhoeff. Utrecht (1 november 2015)

Mediation Nederland 2016/10

‘De harde landing van een mediation in een strafzaak’ in Tijdschrift Conflicthantering
Jaargang 2016, nr. 2, p. 5-9

‘Mediation op kosten van de mediators?’ in Tijdschrift Conflicthantering 2016, nr. 5, p. 51-53.

Bijlagen:

- Persbericht VMSZ, 30 september 2016

- Artikel: De mediator in strafzaken. Over focus, teamverband en multipliereffect

Auteur: M. Mual, Tijdschrift voor Herstelrecht 2016/3, te verschijnen 12/2016, © Boom Juridisch

- Adhesiebetuigingen : zie www.vmsz.nl